સમસ્ત પાટીદારની એકતાનું ધામ
સરદારધામ
વિશ્વ પાટીદાર સમાજ
સમાજ નિર્માણથી રાષ્ટ્ર નિર્માણ

સંચાલિત
સિવિલ સર્વિસ કેન્દ્ર, જીવન ભારતી વિદ્યાલય, કારેલી બાગ, વડોદરા

ક. પા. કેળવણી મંડળ વડોદરા
तमसो मा ज्योतिर्गमय ॥

GPSC Prelims Batch-2019

તાલીમ માટેની પ્રવેશ પરીક્ષા પધ્ધતિ

પરીક્ષાની તારીખ –07 / 07 / 2019, સવારે 10:00 થી 12:00

પરીક્ષાનું સ્થળ – કડવા પાટીદાર કેળવણી મંડળ , જીવન ભારતી વિદ્યાલય, કારેલીબાગ , વડોદરા.

પ્રશ્નપત્રની સંખ્યા – 1	પરીક્ષાનો પ્રકાર – હેતુલક્ષી(MCQ type)
કુલગુણ – 200	પ્રશ્નોની સંખ્યા –200(દરેક પ્રશ્નનો 1 માર્ક)
માધ્યમ – ગુજરાતી;	સમય મર્યાદા –120 મિનિટ

નોંધ : દરેક પ્રશ્નના ખોટા જવાબ માટે, નેગેટિવ માર્કિંગ 0.25 mark રહેશે.

પ્રવેશ અંગેની નિર્દેશિકા

- તા: 07/07/2019 ના રોજ GPSC Prelims Batch-2019ની પ્રીલીમ પરીક્ષા યોજાનાર છે.
- વય મર્યાદા :- 21 વર્ષ (લઘુત્તમ)
- શૈક્ષણિક લાયકાત :- સ્નાતક ડિગ્રી (લઘુત્તમ)
- લેક્ચરમાં 80% હાજરી જરૂરી છે તથા લેક્ચર માં અપાતી સૂચના અનુસરવાની રહેશે છે.
- લેક્ચર ખંડ અને સંસ્થાના પરિસરમાં શાંતિપૂર્વક અને શિસ્તબધ્ધ વર્તવાનું રહેશે.
- વાંચનાલયની સુવિધા ઉપલબ્ધ થઈ શકશે, પરંતુ છાત્રાલય (હોસ્ટેલ) ની સુવિધા મેરીટના આધારે આપવામાં આવશે.
- ગુજરાત વહીવટી સેવા વર્ગ-૧ અને વર્ગ-૨ ની પરીક્ષાની જાહેરાતની સુચીત તારીખ 15/07/2019 છે. આ ટ્રેનીંગ સેન્ટર ખાતે પ્રવેશ મેળવનાર વિદ્યાર્થીએ જાહેરાત પ્રસિધ્ધ થાય ત્યારે GPSC નુ ફોર્મ અવશ્ય ભરવાનુ રહેશે અન્યથા વિદ્યાર્થીનો પ્રવેશ રદ ગણાશે.
- રહેવાની વ્યવસ્થા ન થઈ શકે તો દૈનિક રૂ.૧૦૦ લેખે ફક્ત જમવાની વ્યવસ્થા થઈ શકશે.
- સંસ્થાએ બનાવેલ નિયમો નું પાલન કરવું જરૂરી છે.
- એડમિશન સંબંધી આખરી નિર્ણય સંસ્થાનો રહેશે.
- ઉપરોક્ત નિયમો માન્ય હોઈ તો જ ONLINE એડમિશન ફોર્મ ભરવું.

પ્રવેશ પરીક્ષા માટેનો અભ્યાસક્રમ

(1) ઈતિહાસ

- સિંધુખીણનીસભ્યતા:લાક્ષણિકતા, સ્થળો, સમાજ, ઈતિહાસ, કળાઅનેધર્મ, ગુજરાતનોસંદર્ભ
- વૈદિક યુગજૈન અને બૌદ્ધ ધર્મ -
- ભારત પરના વિદેશી આક્રમણો અને તેમનો પ્રભાવ
- મૌર્ય અને ગુપ્ત સામ્રાજ્યવહીવટી તંત્ર :, સામાજિક, ધાર્મિક અને આર્થિક પરિસ્થિતિઓ, કલા, સ્થાપત્ય, વિજ્ઞાન અને ટેક્નોલોજી.
- કનિષ્ક, હર્ષ અને દક્ષિણ ભારતીય રાજવંશો.
- દિલ્લી સલ્તનત, વિજયનગર સામ્રાજ્ય અને મુઘલ સામ્રાજ્ય.
- ભક્તિ આંદોલન અને સુફીવાદ.
- ગુજરાતમાં ચાવડા અને સોલંકી રાજવંશોવહીવટી તંત્ર-શસકો-, આર્થિક પરિસ્થિતિઓ, સમાજ, ધર્મ, સાહિત્ય, કળા અને સ્થાપત્ય.
- ગુજરાતની સ્વતંત્ર સલ્તનતલો૧સુલતાન અહમદશાહ -, મહમુદ બેગડો અને બહાદુરશાહ.
- મુઘલો અને મરાઠાઓના શાસન દરમ્યાન ગુજરાત, વડોદરામાં ગાયકવાડ શાસન અને વોકર કરાર.
- ભારતમાં યુરોપિયન કંપનીઓબંગાળ -સર્વોચ્ચતા માટે સંઘર્ષ -, મૈસૂર, મરાઠાઓ અને હૈદરાબાદના વિશેષ સંદર્ભમાં.
- ગવર્નર જનરલ્સ અને વાઈસરોયઝ.
- ૧૮૫૭નો સ્વાતંત્ર્ય સંગ્રામ, ઉદ્ભવ, સ્વરૂપ, કારણો, પરિણામો અને મહત્વ, ગુજરાતના વિશેષ સંદર્ભમાં.
- ૧૯મી સદીમાં ભારત અને ગુજરાતમાં ધાર્મિક અને સામાજિક સુધારા અંદોલનો.
- ભારતની સ્વાતંત્ર્ય માટેની ચળવળ, ભારત અને વિદેશમાં ભારતીય ક્રાંતિકારીઓ.
- સૌરાષ્ટ્ર, કચ્છ અને ગુજરાતના દેશી રાજ્યોના સુધારાવાદી પગલાઓવડોદરાના સયાજીરાવ ગાયકવાડ -, ગોંડલના ભગવતસિંહજી, મોરબીના વાઘજીબીજા-, ભાવનગરનાં ભાવસિંહજીબીજા-, રાજકોટના લાખાજીરાજ અને નવાનગરના જામ રણજિતસિંહના વિશેષ સંદર્ભ સાથે.
- મહાત્મા ગાંધી, તેમના વિચાર, સિદ્ધાંતો અને જીવન દર્શન, મહત્વના સત્યાગ્રહગુજરાતના ખેડા -, બોરસદ, બારડોલી, ધરાસણા, ધોલેરા,રાજકોટ અને લિંબડી સત્યાગ્રહના વિશેષ સંદર્ભમાં.
- સ્વતંત્રતા ચળવળમાં અને સ્વાતંત્ર્યોત્તર એકીકરણમાં સરદાર પટેલની ભૂમિકા .
- ડૉબાબા સાહેબ આંબેડકર ., તેમનું જીવન અને ભારતનાં બંધારણના ઘડતરમાં તેમનું યોગદાન.
- આઝાદી પછીનું ભારતદેશમાં રાજ્યોનું પુનર્ગઠન :, મહાગુજરાત ચળવળ, અગત્યની ઘટનાઓ.

(2) સાંસ્કૃતિક વારસો

- ભારત અને ગુજરાતનો સાંસ્કૃતિક વારસો કળાસ્વરૂપો :, સાહિત્ય, શિલ્પ અને સ્થાપત્ય .
- ભારતીય સંતપરંપરા અને લોકમાનસ પર તેનો પ્રભાવ .
- ભારતીય જીવનપરંપરા, મેળા, ઉત્સવો, ખાણીપીણી-, પોષાક અને પરંપરાઓ .
- ભારતીય સંગીત અને તેનું મહત્વ .
- ગુજરાતના સંગ્રહસ્થાનો, પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિ, સાંસ્કૃતિક .સાહિત્યિક મહત્વ-ધાર્મિક-
- ગુજરાતી ભાષા .બોલીઓ-
- ગુજરાતી રંગભૂમિ નાટકો :, ગીતો, નાટ્યમંડળીઓ .

- આદિવાસી જનજીવન તહેવારો :, મેળો, પોષાક, ધાર્મિક વિધિઓ .
- ગુજરાતી સાહિત્ય પ્રવાહો :, વળાંકો, સાહિત્યકારો અને સાહિત્ય સંસ્થાઓ .
- ગુજરાતના તીર્થસ્થળો અને પર્યટનસ્થળો.

(3) ભારતીય રાજ્ય વ્યવસ્થા, બંધારણ, સામાજિક ન્યાય અને આંતરરાષ્ટ્રીય સંબંધો

- ભારતીય બંધારણ ઉદ્દ્ભવ અને વિકાસ -, લાક્ષણિકતાઓ, આમુખ, મૂળભૂત અધિકારો અને ફરજો, માર્ગદર્શક સિધ્ધાંતો, બંધારણીય સુધારા, મહત્વની જોગવાઈઓ અને અંતર્નિહિત માળખું .
- સંઘ અને રાજ્યના કાર્યો અને જવાબદારીઓ, સંસદ અને રાજ્ય વિધાનમંડળ માળખુ :, કાર્યો, સત્તા અને વિશેષાધિકારો . .સ્થાનિક કક્ષા સુધી સત્તા અને નાણાની સોંપણી અને તેની સમસ્યાઓ .સમવાયતંત્રને લગતી બાબતો અને પડકારો
- બંધારણીય સત્તાધિકારીઓ સત્તા :, કાર્યો અને જવાબદારી .
- પંચાયતી રાજ .
- જાહેર નીતિ અને શાસન .
- શાસન ઉપર ઉદારીકરણ, ખાનગીકરણ અને વૈશ્વિકરણના પ્રભાવો .
- વૈધાનિક, નિયમનકારી અને અર્ધ .ન્યાયિક સંસ્થાઓ-
- અધિકાર સંલગ્ન મુદ્દાઓ માનવ અધિકાર), સ્ત્રીઓના અધિકાર, એસસીઅધિકારો એસટી-, બાળકોના અધિકાર .ઇત્યાદી (
- ભારતની વિદેશનિતી મહત્વની સંસ્થાઓ - આંતરરાષ્ટ્રીય સંબંધો -, એજન્સી, વિવિધ સંગઠનો, તેમનું માળખુ અને અધિકૃત આદેશ .
- કેન્દ્ર અને રાજ્ય સરકારની અગત્યની નીતિઓ અને કાર્યક્રમો

(4) સામાન્ય બૌધ્ધિક ક્ષમતા

- તાર્કિક અને વિશ્લેષણાત્મક ક્ષમતા .
- સંખ્યાઓની શ્રેણી, સંકેત અને તેનો ઉકેલ .
- સંબંધ વિષયક પ્રશ્નો .
- આકૃતિઓ અને તેના પેટા વિભાગો, વેન આકૃતિઓ .
- ઘડીયાળ, કેલેન્ડર અને ઉંમર સંબંધિત પ્રશ્નો .
- સંખ્યા વ્યવસ્થા અને તેના માનક્રમ .
- રૈખિક સમીકરણ (એક કે બે ચલમાં)
- પ્રમાણ, હિસ્સો અને ચલ .
- સરેરાશ યા મધ્યક, મધ્યસ્થ અને બહુલક, ભારિત સરેરાશ .
- ઘાત અને ઘાતાંક, વર્ગ અને વર્ગમૂળ, ઘનમૂળ, ગુ .અ.સા.અને લ .અ.સા.
- ટકા, સાદુ અને ચક્રવૃદ્ધિ વ્યાજ, નફો અને નુકસાન .
- સમય અને કાર્ય, સમય અને અંતર, ઝડપ અને અંતર .
- સરળ ભૌમિતિક આકૃતિઓના ક્ષેત્રફળ અને પરિમિતિ, જથ્થો અને સપાટીનો વિસ્તાર છ સ)માંતર બાજુ ધરાવતો ઘન, ઘન, સિલિન્ડર, શંકુ આકાર, ગોળાકાર .
- રેખા, ખૂણા અને સામાન્ય ભૌમિતિક આકૃતિઓ સાદી કે ત્રાંસી સમાંતર રેખાઓના ગુણધર્મો -, ત્રિકોણની સાપેક્ષ બાજુઓના માપનના ગુણધર્મો, પાયથાગોરસનો પ્રમેય, ચતુર્ભૂજ, લંબગોળ, સમાંતર બાજુ ચતુષ્કોણ, સમભૂજ ચતુષ્કોણ .
- બીજગણિતનો પરિચય -BODMAS–કાનાભાગુવઓ .વિચિત્ર પ્રતિકોની સરળ સમજૂતિ -
- માહિતીનું અર્થઘટન, માહિતીનું વિશ્લેષણ, માહિતીની પર્યાપ્તતા, સંભાવના

(5) ભારતીય અર્થતંત્ર અને આયોજન

- સ્વતંત્રતાના પૂર્વે ભારતીય અર્થતંત્ર, ભારતમાં આયોજનની કામગીરીનો ઉદ્ભવ અને વિકાસ -ઐતિહાસિક ચર્ચાઓ, આયોજનના મોડેલો અને સમયાંતરે તેમાં આવેલા ફેરફારોનવા આર્થિક સુધારાઓ : સુધારાઓ પછીના સમયમાં ભારતીય અર્થતંત્ર .,નીતિ આયોગ ઉદ્દેશો :,બંધારણ અને કાર્યો .
- કૃષિ ક્ષેત્ર મુખ્ય પાકો :, દેશના વિવિધ ભાગોમાં પાકની તરેહ, સિંચાઇ, સંસ્થાકીય માળખું ભારતમ -ાં જમીન સુધારણાઓ ; કૃષિમાં ટેકનોલોજીકલ પરિવર્તનોકૃષિ નીપજક અને ઉત્પાદનોની ભાવનીતિ-; કૃષિ અને ઉદ્યોગ વચ્ચે વેપારની શરતો; કૃષિ વિત્તિય નીતિ; કૃષિ વેચાણ અને સંગ્રહ; ખાદ્ય સુરક્ષા અને જાહેર વિતરણ વ્યવસ્થા, હરિત ક્રાંતિ, ટકાઉ ખેતી અને જૈવિક ખેતી માટેની નીતિ .
- ઔદ્યોગિક નીતિ; જાહેર ક્ષેત્રોના સાહસો અને તેમની કામગીરી; ખાનગીકરણ અને વિનીવેશીકરણની ચર્ચા; ઔદ્યોગિકરણની વૃદ્ધિ અને તરેહ; નાના પાયાના ઉદ્યોગોનું ક્ષેત્ર; ઔદ્યોગિક ક્ષેત્રમાં ઉત્પાદકતા; ખાસ આર્થિક વિસ્તાર (SEZ) અને ઔદ્યોગિકરણ, વિદેશી મૂડીરોકાણ અને સ્પર્ધાની નીતિ .
- ભારતીય અર્થતંત્રમાં આંતરમાળખું; આંતરમાળખાકીય સુવિધાઓનો અર્થ અને મહત્વઉર્જા અને -પાણી પુરવઠો અને સ્વચ્છતા-બંદરો - ગ્રામીણ અને શહેરી આંતરમાળખાગત સુવિધાઓ-વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી - વીજળી, માર્ગો, હવાઈમથકો, રેલ્વે, ટેલી કોમ્યુનિકેશન .સોશિયલ ઇમ્પેક્ટ અસેસમેન્ટ .
- સમયાંતરે વસ્તીના માળખાના વલણો અને તરેહવૃદ્ધિ દર-, જાતિ, ગ્રામીણ શહેરી સ્થાનાંતરણ -, સાક્ષરતા, પ્રાદેશિક; ગરીબી અને અસમાનતાનું માળખું અને વલણો; બેકારીવલણો-, માળખું અને રાષ્ટ્રીય ગ્રામ્ય રોજગાર નીતિઓવિકાસના નિ .ર્દેશકો - જીવનની ભૌતિક ગુણવત્તાનો આંક, માનવ વિકાસ આંક, માનવ ગરીબી આંક, જાતિય વિકાસ આંક, રાષ્ટ્રીય સુખાકારી આંક .
- ભારતીય જાહેર વિત્ત વ્યવસ્થા; ભારતીય કર પદ્ધતિ, જાહેર ખર્ચ, જાહેર દેવું, ભારતીય અર્થતંત્રમાં ખાદ્ય અને સહાયકેન્દ્ર અને . .રાજ્યના નાણાંકીય સબંધોતાજેતરના રાજકોષીય અને નાણાકીય નીતિઓના મુદ્દાઓ અને તેમની અસરો વસ્તુ અને સેવા કર . (GST) .ખ્યાલ અને સૂચિતાર્થો :
- ભારતના વિદેશ વ્યાપારનાં વલણો, સંરચના, માળખું અને દિશાસુધારાઓ પછીના સમયમાં ભારતની લેણદેણની તુલના . એક અવલોકન - ગુજરાતનું અર્થતંત્ર .સ્થિતિ; ગુજરાતમાં સામાજિક ક્ષેત્રોશિક્ષણ :, આરોગ્ય અને પોષણવર્તમાન દાયકાઓમાં . ગુજરાતનું અર્થતંત્ર, ભારત અને પ્રમુખ રાજ્યોની તુલનાએ, કૃષિની મુખ્ય સમસ્યાઓ, વન, જળ સંસાધનો, ખાણ, ઉદ્યોગ અને સેવા ક્ષેત્રએક મૂલ્યાંકન-આર્થિક અને સામાજિક માળખાગત સુવિધાઓના વિકાસની નીતિઓ .

(6) ભૂગોળ

- સામાન્ય ભૂગોળસૂર્યમંડળના ભાગરૂપ પૃથ્વી :, પૃથ્વીની ગતિ, સમય અને ઋતુની વિભાવના, પૃથ્વીની આંતરિક સંરચના, મુખ્ય ભૂમિસ્વરૂપો અને તેની લાક્ષણિકતાઓ, વાતાવરણની સંરચના અને સંઘટન, આબોહવાના તત્વો અને પરિબળો, વાયુ સમુચ્ચ અને વાતાગ્ર, વાતાવરણીય વિક્ષોભ, આબોહવાકીય બદલાવ, મહાસાગરો ભૌતિક :, રાસાયણિક, જૈવિક લાક્ષણિકતાઓ, જલીય આપત્તિઓ, દરિયાઇ અને ખંડીય સંશાધનો.
- ભૌતિક ભૂગોળ ભારત :, ગુજરાત અને વિશ્વના સંદર્ભમાં મુખ્ય પ્રાકૃતિક વિભાગો :, ભૂકંપ અને ભૂસ્ખલન, કુદરતી અપવાહ, મૌસમી આબોહવાના પ્રદેશોવાતાવરણીય વિક્ષોભ :, ચક્રવાત, કુદરતી વનસ્પતિરાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન અને અભ્યારણો :, જમીનના મુખ્ય પ્રકારો, ખડકો અને ખનીજો .
- સામાજિક ભૂગોળ ભારત :, ગુજરાત અને વિશ્વના સંદર્ભમાં વસ્તીનું વિતરણ :, વસ્તી ઘનતા, વસ્તી વૃદ્ધિ, સ્ત્રી પુરૂષ પ્રમાણ, સાક્ષરતા, વ્યાવસાયિક સંરચના, અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિ વસ્તી, નૃજાતિ સમૂહ, ભાષાકીય સમૂહ, ગ્રામીણ - શહેરી ઘટકો, શહેરીકરણ અને સ્થળાંતર, મહાનગરીય પ્રદેશો .

- આર્થિક ભૂગોળ અર્થતંત્રના મુખ્ય વિભાગો :; કૃષિ, ઉદ્યોગ, સેવાઓ, તેમની મુખ્ય લાક્ષણિકતાઓકૃષિ - પાયાના ઉદ્યોગો ., ખનીજ, જંગલ, ઇંધણ અને માનવશ્રમ (બળતણ)આધારિત ઉદ્યોગો, પરિવહન અને વેપાર, પદ્ધતિઓ અને સમસ્યાઓ

(7) વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી

- વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી; વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીનું સ્વરૂપ અને ક્ષેત્ર, રોજબરોજના જીવનમાં વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીની પ્રસ્તુતતા, વિજ્ઞાન, ટેકનોલોજી અને ઈનોવેશન અંગેની રાષ્ટ્રીય નીતિ, ભારતમાં વિજ્ઞાન, ટેકનોલોજી અને ઈનોવેશન સાથે સંકળાયેલી વિવિધ સંસ્થાઓ, તેમની પ્રવૃત્તિઓ અને યોગદાન, પ્રસિદ્ધ ભારતીય વૈજ્ઞાનિકોનું યોગદાન .
- ઈનફોર્મેશન અને કોમ્યુનિકેશન ટેકનોલોજી રોજબરોજના જીવનમાં આઈસીટી .આઈસીટીનું સ્વરૂપ અને ક્ષેત્ર : (આઈસીટી), આઈસીટી અને ઉદ્યોગ, આઈસીટી અને ગવર્નન્સ, આઈસીટીને ઉત્તેજન આપતી વિવિધ સરકારી યોજનાઓ, ઈગવર્નન્સ - કાર્યક્રમો અને સેવાઓ, નેટીક્વેટ્સ, સાયબર સિક્યોરીટીની ચિંતા, નેશનલ સાયબર ક્રાઇમ પોલીસી .
- અંતરીક્ષભારતીય અંતરીક્ષ કાર્યક્રમની ઉત્ક્રાંતિ :અવકાશ અને સંરક્ષણ સેવાઓમાં ટેકનોલોજી/, ઈસરોતેની પ્રવૃત્તિઓ અને - સિધ્ધિઓ, વિવિધ સેટેલાઈટ કાર્યક્રમો, દૂરસંચાર માટે ઉપગ્રહો, ઈન્ડિયન રીજીયોનલ નેવીગેશન સેટેલાઈટસિસ્ટમ)IRNSS), ઈન્ડિયન રીમોટ સેન્સિંગ સેટેલાઈટ, ભારતીય મીસાઈલ કાર્યક્રમ, સંરક્ષણ અને શૈક્ષણિક સેવાઓ માટેના ઉપગ્રહ, એજ્યુસેટ, ડીઆરડીઓવિઝન-, મિશન અને પ્રવૃત્તિઓ.
- ઉર્જાની જરૂરિયાત અને કાર્યક્ષમતાભારતની પ્રવર્તમાન ઉર્જા જરૂરિયાત અને ઘટ :, ભારતના ઉર્જા સ્ત્રોતો અને આધારિતતા, ભારતની ઉર્જા નીતિ.સરકારી નીતિઓ અને કાર્યક્રમો-
- ભારતની પરમાણુ નીતિ અને તેની વિશ્વ પ્રત્યે પ્રતિબદ્ધતા ભારતનો પરમાણુ ઉર્જા :કાર્યક્રમ, અન્ય દેશો સાથે ભારતની પરમાણુ સહકારીતા, ભારત અને ન્યુક્લિયર સપ્લાયર્સ ગૃપ)NSG), ભારતની પરમાણુ હથિયાર નીતિ, ડ્રાફ્ટ ન્યુક્લિયર ડોક્ટ્રીન ઓફ ઈન્ડિયા, પ્રમાણુ અપ્રસાર સંધિ)NPT), કોમ્પ્રીહેન્સીવ ટેસ્ટ બાન ટ્રીટી (CTBT), ફીસાઈલ મટેરીયલ કટ ઓફ ટ્રીટી)FMCT), કોન્ફરન્સ ઓન ડિસાઆર્મમેન્ટ)CD), ન્યુક્લિયર સીક્યોરીટી સમીટ (NSS) અને ભારત.
- પર્યાવરણ વિજ્ઞાનપર્યાવરણને લગતા મુદ્દાઓ અને નિસ્બત :, તેના કાયદાકીય પાસા, રાષ્ટ્રીય અને આંતરરાષ્ટ્રીય કક્ષાએ પર્યાવરણની જાળવની માટે નીતિઓ અને સંધિઓ, બાયોડાયવર્સિટી જૈવ વિવ)િધતાતેનું મહત્વ અને નિસ્બત (, ક્લાઈમેટ ચેંજ, આંતરરાષ્ટ્રીય પ્રયત્નો તથા ભારતની પ્રતિબધ્ધતા (નીતિઓ અને પ્રોટોકોલ), વન અને વન્ય જીવન,- વન અને વન્યજીવન સંરક્ષણ માટે કાયદાકીય માળખુપર્યાવરણીય આપત્તીઓ ., પ્રદૂષણ, કાર્બન ઉત્સર્જન, વૈશ્વિક ગરમી (તાપવૃદ્ધિ(, ક્લાઈમેટ ચેન્જ અને આપત્તિ વ્યવસ્થાપન બાબતે નેશનલ એક્શન પ્લાન, બાયોટેક્નોલોજી અને નેનોટેકનોલોજીના સ્વરૂપ, ક્ષેત્ર અને ઉપયોગઅમલ/; નૈતિક, સામાજિક અને કાયદાકીય મુદ્દાઓ, સરકારી નીતિઓ, જીનેટીક એન્જીનીયરીંગ અને તેને સંબંધિત મુદ્દાઓ તથા તેની માનવજીવન પર અસર, સ્વાસ્થ્ય અને પર્યાવરણ.

(8) પ્રાદેશિક, રાષ્ટ્રીય અને આંતરરાષ્ટ્રીય કક્ષાની મહત્વની સાંપ્રત ઘટનાઓ.